

REFİ CEVAT ULUNAY'IN GAZETECİLİK ÜZERİNE YAZILARI¹

Özgül ÖZBEK GİRAY²

ÖZ

Refi Cevat Ulunay'ın 60 yıl boyunca sürdürdüğü gazetecilik hayatı 1908'de Ferdâ gazetesi ile başlar. Türk basınının önemli gazetelerinden Tanin, İkdâm, Şehrah ve Alemdar'da saray muhabirliğinden, fıkra muharrirliğine, müdür muavinliğinden, mütercimliğe kadar pek çok alanda hizmette bulunur. Millî Mücadele'ye karşı gelmesi sebebiyle yüzellilikler listesine alınıp yurt dışına sürgüne gönderilen Ulunay, sürgünden döndükten sonra 1940-1944 yılları arasında Tan'da, 1944-1952 yılları arasında Yeni Sabah gazetesi ile Salon ve Mizah dergilerinde, 1952'de Hizmet'te, 1953-1968 yılları arasında da Milliyet gazetesinde yazarlık ve fıkra muharrirliği yapar. Gazetecilikte hemen her konu hakkında söyleyecek sözü bulunan ve oldukça üretken bir yazar olan Ulunay'ın, gazetecilik mesleği hakkında da pek çok yazısı bulunmaktadır. Yazılarında gazetecilik mesleği ve bu mesleği icra eden gazetecilerin vaziyeti, Basın Birliği'nin faaliyetleri, basın tarihinin ve basın müzesinin gerekliliği, siyasetin gazeteciler ve gazeteler üzerindeki etkisi gibi meselelere değinir. Bu çalışmada Ulunay'ın gazete ve mecmualardaki yazılarından hareketle gazetecilik mesleği ile ilgili düşünce ve önerileri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Refi Cevat Ulunay, basın hayatı, gazete, mecmua.

REFİ CEVAT ULUNAY'S ARTICLES ABOUT JOURNALISM

ABSTRACT

Journalism life of Refi Cevat Ulunay, which continued for 60 years, starts in 1908 with the newspaper Ferda. He gives various services for famous newspapers of Turkish press, Tanin, İkdâm, Şehrah and Alemdar, as a palace pressman, a narrator, a deputy director, and a translator. Ulunay is sent to exile abroad due to his opposition to the National Struggle, and after returning from exile, he works for the newspaper Tan between the years 1940 and 1944; for the newspaper Yeni Sabah and Salon and Mizah magazines, between the years 1944 and 1952; for the newspaper Hizmet in 1952; and works as a writer and a narrator for the newspaper Milliyet between 1953 and 1968. Ulunay, who is a productive writer who has a say in almost every subject in journalism, also has many articles about the profession of journalism. In his articles, he deals with issues such as the profession of journalism and the position of journalists who perform this profession, the Press Association's activities, the necessity of press history and press museum, and the effect of politics on journalists and newspapers. In this study, Refi Cevat Ulunay's ideas and suggestions about journalism profession will be handled through his articles in newspapers and magazines.

Key Words: Refi Cevat Ulunay, press life, newspaper, magazine.

¹ Bu makale 14-17 Mart 2019 Tarihleri Arasında Düzenlenen Uluslararası Türk Dünyası Basın Sempozyumunda Sunulan Bildirinin Geliştirilmiş Tam Metnidir.

² Arş. Gör. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ozgulozbek@artvin.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-0867-1434

GİRİŞ

Refi Cevat Ulunay'ın gazetecilik mesleği üzerine yazılarını değerlendirmeye geçmeden önce Ulunay'ın gazeteciliğe başladığı yıllarda Türk basın tarihinin içinde bulunduğu durum hakkında genel bir bilgi vermek yerinde olacaktır. İkinci Meşrutiyet'in 24 Temmuz 1908'de ilanı ile Türk basınında sansür kaldırılır, sansür memurları gazetelere sokulmaz. Sansürün kaldırıldığı 24 Temmuz günü Cumhuriyet'ten sonra da "Basın Bayramı" kabul edilir. O günlerde İstanbul'da *İkdam*, *Sabah*, *Tercüman* ve *Saadet* olmak üzere dört gazete çıkmaktadır. Bu gazetelerde o gün Meşrutiyet'i ve hürriyeti öven yazılar yayımlanır. Meşrutiyet'in ilanından sonra geçen bir buçuk ay içinde 200 kişi gazete imtiyazı alır (Şapolyo, 1976: 171). Ancak bu özgürlük ortamı uzun sürmez ve 31 Mart Olayı'ndan sonra getirilen basın kanunu tasarısı ile basına tekrar sansür uygulanır ve bazı gazeteler kapatılır. Basın kanunu tasarısı gerek gazeteciler arasında gerekse Meclis'te büyük tartışmalara sebep olsa da çeşitli değişikliklerle 1931'e kadar yürürlükte kalır.

İkinci Meşrutiyet yıllarında basın tarihine damga vuran olay gazetecilerin öldürülmesidir. *Serbesti* yazarı Hasan Fehmi, *Sada-yı Millet* yazarı Ahmet Samim, *Şehrah* yazarı Zeki Bey ve Hasan Tahsin. Gazetecilerin katilleri yakalanamamış ve ağır bir baskı havası yaratılmıştır (Topuz, 2018: 87). Bu gazetecilerden başka İştirak gazetesi sahibi sosyalist adı ile anılan Hüseyin Hilmi de Bozdoğan kemeri civarında öldürülmüştür (Şapolyo, 1976: 181).

1913'de İttihat ve Terakki'nin iktidara yerleşmesiyle İtilafçı gazetecilerin çoğu Anadolu'ya sürgün edilir. Bunlardan birçoğu savaş yıllarını sürgünde geçirir ve intikam alacakları günü beklerler. Bunlar arasında Refik Halit, Refi Cevat, Rıza Nur ve Ali Kemal gibi isimler vardır (Koloğlu, 2018: 93).

Birinci Dünya Savaşı sonunda Osmanlı Devleti ile İtilaf devletleri arasında Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasıyla ve yeni bir dönem başlamıştır. 15 Mayıs 1919'da Yunanlılar tarafından İzmir'e asker çıkarılmış, 19 Mayıs 1919'da Atatürk'ün Samsun'a çıkmasıyla Anadolu kurtuluş hareketinin ilk adımı atılmıştır. Osmanlı Parlamentosu tarafından Misak-ı Milli'nin ilan edilmesi, İtilaf devletleri tarafından İstanbul'un işgal edilmesine sebep olmuştur. İstanbul'un işgal edilmesi milletin de ikiye bölünmesine sebep olur. Bir tarafta Mondros, Sevr ve İzmir'in

işgalini takip edip bağımsızlığı savunanlar diğer tarafta ise padişah ve saray yanlısı olup, bağımsızlık isteyenleri ihanetle suçlayanlar vardır.

Bu dönemde merkezi İstanbul'da bir Osmanlı hükümeti ve merkezi Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti vardır. Osmanlı hükümeti işgal güçleriyle işbirliği yaparken, Ankara hükümeti ülkenin bağımsızlığı için Kurtuluş Savaşı'nı yürütmektedir. Basın da bu durumda İstanbul ve Ankara basını olmak üzere iki merkezde toplanmış, İstanbul basınında da bu bölünmeyi yansıtan gruplaşmalar oluşmuştur. Bir taraftan Millî Mücadeleyi destekleyen gazeteler yayımlanırken bir taraftan da Millî Mücadele'ye karşı çıkan gazeteler yayımlanmıştır (İnuğur, 1993: 336-337).

Millî Mücadele'yi destekleyen başlıca gazeteler *İleri*, *Tasvir-i Efkâr*, *Vakit*, *Akşam*, *İkdam*, *Yeni Gün*, *Tercüman-ı Hakikat* ve *Tanin*'dir. Millî Mücadele'ye karşı çıkan gazeteler ise Ali Kemal'in başyazarlığındaki *Peyam-ı Sabah*, Refi Cevat Ulunay'ın yayımladığı *Alemdar* gazeteleri ile Refik Halit Karay'ın *Aydede* adlı mizah dergisidir. Bunlar İstanbul hükümetini desteklerken Kuvâ-yı Milliyecileri "sergerdeler", "eşkiyalar" gibi sözlerle aşağılamaktaydılar (Kabacalı, 1994: 94).

1. Refi Cevat Ulunay ve Gazetecilik Hayatı

Türk basın tarihinin önemli simalarından Refi Cevat Ulunay, 1890 yılında, babasının memuriyeti sebebiyle bulunduğu, Şam'da doğmuştur. İlk tahsilini Vefa'da Taş Mektep'te, orta tahsilini Şemsü'l-Maarif adlı hususî rüştiyede, lise tahsilini ise Galatasaray Lisesi'nde yapmıştır. 18 yaşında Ferdâ gazetesi ile başlayan gazetecilik serüveni, 1968'de vefatına kadar sürer. O, altmış yıl geçimini kalemiyle temin eden bir "fıkra muharriri" dir. Refi Cevat'ın, 1908'de Ferdâ gazetesiyle başlayan gazeteciliği 1909'da *Tanin* ile devam eder. Oradan *İkdam*'a geçer ve yazı işleri müdürü Yunus Nadi'ye [Abalıoğlu] yardımcı olur. Sonra tekrar *Tanin*'e döner. Daha sonra Şehrah gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yapar. Şehrah gazetesi kapatılınca kendi gazetesi *Alemdar* ve *Gıdık*'ı çıkarmaya başlar. Saray muhabirliğinden, fıkra muharrirliğine, müdür muavinliğinden mütercimliğe kadar pek çok alanda hizmette bulunan Refi Cevat, Hürriyet ve İtilaf Fırkası'na girerek siyasetin içinde yer alır. Hem Şehrah gazetesinde hem de çıkardığı *Alemdar* ve *Gıdık*'ta İttihat ve Terakki'ye karşı adeta hücumda bulunur. 1911'den 1921'e kadar, siyasi içerikli yazılardan

dolayı kapatılıp farklı adlarla yeniden yayın hayatını sürdüren *Alemdar*'da, siyasi yazılar yazmaya devam eder.

1913 yılında yaşanan Bâbîâli Baskını ile İttihat ve Terakki, yönetimi ele geçirir ve *Alemdar* gazetesi kapatılır. Mahmut Şevket Paşa suikastının ardından³ Refi Cevat'ın İttihat ve Terakki'ye olan muhalefeti sebebiyle 1913-1918 yılları arasında sürecek olan Sinop, Çorum ve Konya sürgünü başlar.⁴

1918'de Birinci Dünya Savaşı sonrasında İstanbul'a dönen Refi Cevat, yeniden yayınladığı *Alemdar*'da, İngiliz yanlısı ve mandacılığı savunan yazılar yazar ve Millî Mücadele karşıtı bir tavır sergiler. Bu tutumundan dolayı Cumhuriyet'in ilanından sonra 1924'te "Yüzellilikler" listesine alınır ve yurt dışına sürgüne gönderilir. 1938'de sürgündeki Yüzelliliklerin affedilmesi ile yurda döner.

1940-1944 yılları arasında *Tan*'da, 1944-1952 yılları arasında Yeni Sabah gazetesi ile *Salon* ve *Mizah* dergilerinde, 1952'de *Hizmet*'te, 1953-1968 yılları arasında da Milliyet gazetesinde yazarlık ve fıkra muharrirliği yapar.

2. Yöntem

Refi Cevat Ulunay'ın gazetecilik mesleği hakkındaki görüş ve önerilerinin ayrıntılı bir biçimde değerlendirildiği bu çalışmada öncelikle Refi Cevat Ulunay hakkında bir kaynak taraması yapılmış ancak tespit edilen kaynaklarda birbirinin tekrarı niteliğindeki bilgilerden bir sonuç elde edilemeyeceği anlaşılmıştır. Bunun üzerine yazarın biyografisine yönelerek Galatasaray Lisesi'nden mezun olduğu 1908 yılı dikkate alınmış ve bu tarihten itibaren Hakkı Tarık Us Kütüphanesi'nde yer alan eski harfli süreli yayın koleksiyonu taranmıştır. Daha sonra Ankara Milli Kütüphane, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, TBMM Kütüphanesi, İzmir Milli Kütüphane ve İstanbul İSAM Kütüphanesi'nde araştırmaya devam edilerek yazarın imzasının yer aldığı süreli yayınlar *Alemdar*, *Hizmet*, *Tan*, *Mizah*, *Yeni Sabah* ve *Milliyet* tespit edilmiştir. Araştırmalar tamamlandığında tespit edilen dergi ve gazetelerdeki yazılar

³ Ulunay, Mahmut Şevket Paşa'nın suikaste uğramasında İttihatçıların rolünü yıllar sonra anlatır. Bkz: (Ulunay, 1958b: 3)

⁴ Ulunay sürgün hatıralarını *Alemdar* gazetesinde 15 Kânunuevvel 1918'den 11 Şubat 1920'ye kadar çeşitli aralıklarla "Menfâlar ve Menfiler" başlığı altında yayımlar. Daha sonra bu yazılar bir kitapta toplanır. Bkz: (Kılıç, 1999: 9-258)

bir tasnife tabi tutulmuş ve gazetecilikle ilgili yazmış olduğu yazılardan yola çıkarak gazetecilik mesleği ile ilgili düşünceleri değerlendirilmiştir.

Refi Cevat Ulunay'ın Avrupa'ya sürgüne gönderilmeden evvel, 1922 öncesi, yayımlanan yazılarının büyük bir kısmını siyaset üzerine yazdığı yazılar oluştururken kültür, edebiyat, musiki ve cemiyet hayatı üzerine de yazıları bulunmaktadır. Bu dönemde gazetecilikle ilgili, birkaç yazı dışında, yazılara rastlanmadığı için bu makalede ağırlıklı olarak yazarın sürgünden döndüğü 1938'den sonra yayımlanan yazıları üzerinde durulmuştur.

3. Ulunay'ın Gazetecilik Üzerine Yazıları

Refi Cevat Ulunay gazetecilik üzerine yazdığı yazılarda gazetecilik mesleği ve gazeteciler, bu mesleğin layıkıyla bilinmemesi ve zorlukları, gazetecilik mektebine duyulan ihtiyaç, Basın Birliği'nin faaliyetleri, basın müzesi kurma düşüncesi, basın tarihinin gerekliliği, Gazetecilik Bayramı, Basın Kanunu ve Matbuat Hürriyeti, siyasetin gazeteciler ve gazeteler üzerindeki etkisi gibi meseleler hakkında değerlendirmelerde bulunur.

3. 1. Gazetecilik Mesleği

Gazeteciliğin içinde bir takım güçlükleri barındıran bir meslek olduğunu düşünen Ulunay, gazetede “muharrirlik dünyanın en güç zeneatidir” der. Bayramı, tatili olmayan bu meslekte üç yüz altmış beş gün boyunca her gün başka bir yazı ortaya koyup binlerce kişinin takdirine sunmak kolay değildir. Kendisi de gazetede yıllarca muharrirlik yapmış olan Ulunay,⁵ mesleğini hem sevdiğini hem de ondan korktuğunu itiraf eder ve sebebini şöyle açıklar:

Aman mevzu güzel olsun. Yazılış tarzı soğuk olmasın ve nüktesi, cinası yerinde olsun. Haftada iki defa aynı eti, aynı sebze yiye okuyucunun önüne senede iki defa aynı fikri taamı koyamayız. Her gün daha nefis, daha nadide, daha mutena maideler bulacağız. İşte bunun içindir ki mesleğini seven, okuyucularını düşünen bir muharrir için günün yirmi dört saatinde kendine ait yirmi dört dakika yoktur. O daima karilerini düşünür; daima okuyucularıyla münasebettedir. Bu muazzam işi hakkıyla başarabilmek bu mesleği benimseyen kafaların şanlı bir imtiyazıdır. (TAKVİMÇİ, 1941: 3)⁶

⁵ Ulunay'ın gazetecilik mesleği ile ilgili hatıraları için bkz: (Ulunay, 1948: 800; 1957a: 3; 1961a: 3)

⁶ Geniş bilgi için ayrıca bkz: (Ulunay, 1954a: 2)

Gazetecilikte, tanınmamış bir imzanın, gazeteye gönderdiği bir makalenin beğenilmesi üzerine birden kendini muharrir yerine koyması sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Böylesi bir durumla karşılaşan “eski yazı kurtları”nın bu tarz yazıların ve yazıcıların nasıl talaş alevi gibi birden parlayıp söndüklerini bildikleri için takdirde biraz ihtiyatlı davranarak “Dur bakalım. Arkası ne çıkacak” diyormuş gibi beklemediklerini ve hakikaten de ilk rağbetten cesaret alan kişinin, sonraki yazdıklarında aynı itibarı göremediğini söyleyen Ulunay, bunlar hakkında “biz böyle parmağının ucunda süt bulaşığı görünce kendini kaşkaval tüccarı zanneden ne heveskârlar gördük” (Takvimci, 1941:3) diyerek gazetecilik mesleğinin sanıldığı kadar kolay olmadığını belirtir.

Gazetecilikte muharrirliğe heves edip onun kolay bir meslek olduğunu zannedenler, her sanatta olduğu gibi, bir ustaya hizmet devresini aşmalıdır. Bu ustaların genellikle ters “nobran” adam olduklarını ve gazetecilikte pişmek için onlara tahammül etmek gerektiğini belirten yazar, İkdam sahibi rahmetli Ahmet Cevdet’in kendisi üzerindeki hocalık hakkını hiçbir zaman unutmadığını ve bir gün bir cümle hatası yüzünden tokat yemekten son anda kurtulduğunu anlatır. Yazara göre eline kalemi alıp istediğini yazıvereceğini zannedenler, üstat hakkını düşünmeyen biçarelerdir (Ulunay, 1944a: 2). Ulunay kendi yetiştiği devirde gençler için “mülâzemet” denilen bir staj müddeti yani “çıraklık” devresi bulunduğunu, artık zamane gençlerinin bunu beklemeden para kazanmak istemesini eleştirir (Ulunay, 1944b: 3)⁷.

Gazetecilik mesleğinin zorluklarından birisi de bu mesleğin husumetle karşılanmasıdır. Gazetecilik, “şerefli bir meslektir” diyen Ulunay’a göre, “bu yola girenler maişet kaygusundan ziyade ekseriya mesleğin “mukaddes ateşi” ne meclûp olurlar. Hepsi bu ateşin etrafında uçuşan pervaneler gibidir... Bazen yandıkları da olur...” Bir gazetenin istihbarat ekibinin, okurlarına ileticeği haberi verebilmek için ne sıkıntılarla karşılaştıklarını anlatan yazar, hükümet dairelerinin, muhabirlerin

⁷ Bu konu hakkında ayrıca bkz: (Ulunay, 1953c: 2; 1958c: 3)

fedakârlıklarını göz önünde tutarak onları himaye ettiklerini ancak bazen de gereksiz bir düşmanlıkla karşıladıklarını ifade eder (Ulunay, 1951a: 1, 5)⁸.

Bir gazetecinin milletvekili tarafından dövülmesi haberi üzerine kaleme aldığı yazıda meselenin örtbas edilmesini doğru bulmayarak “bu hadise böyle “oldubitti” ile kapanmaz; bu meselede haksızlığı ve yanlışlığı kim yaptı ise onun diğerine “efkâr-ı umumiye” müvacehesinde gazeteler vasıtasıyla tarziye vermesi ile kapanır” der. Gazetecilere karşı genel kanaat şöyledir: “Gazeteci” denildi mi? Elinde kalem, rastgelenin aleyhinde bulunan müteceviz, mütearrız, şirret bir şahıs tasavvur ediliyor. Ve bu zihniyette bulunanlar gazetecileri sevmiyorlar. Onlardan nefret ediyorlar. Gazetecileri sevenler, ya matbuatın hizmetini takdir eden uyanık fikirli, dünyayı anlamış bilmiş adamlar ya da haksızlığa uğrayan biçarelerdir. Birinciler matbuatın kuvvet ve kudretini anlamışlardır; ikinciler ise feryatlarını işittirebilmek için onun şefkatli kucağına sığınmışlardır (Ulunay, 1949b: 1).

Gazetecilik mesleğinin husumetle karşılanması ve gazetecilerin zaman zaman çeşitli hakaretlere maruz kalmasının yanı sıra bir de gazetecilerin suikasta ve cinayete kurban gitme hadisesi vardır. Cinayete kurban giden gazetecilerden yazılarında söz eden Ulunay, önce İkinci Meşrutiyet’in ilanından sonra Serbesti gazetesi başmuharriri Hasan Fehmi’nin vurulup öldürüldüğünü⁹, *Sadây-ı Millet*’in başmuharriri Ahmet Samim’in ikinci kurban olduğunu, ondan sonra ise Şehrah gazetesi başmuharriri Zeki Bey’in öldürüldüğünü hatırlatır.¹⁰ Ahmet Samim vakasını iyi bilen yazar o tarihte “*İkdam*”da çalışır. Yunus Nadi [Abalıoğlu] Yazı İşleri Müdürü kendisi de muavinidir. Ahmet Samim’in öldürüldüğü haberi gelmesi üzerine bilgi almak için gönderilen Ulunay, Samim’in cesedinin Emniyet-i Umumiye Müdürü Galip Bey tarafından incelenmesi ve cenazesinin İttihat ve Terakkiciler tarafından defnedilmesini ayrıntılı bir şekilde anlatır (Ulunay, 1959c: 3)¹¹. Ahmet Samim cinayetinin bir de halka duyurulma cephesi vardır. Ahmet Samim’in,

⁸ Gazetecilere karşı yapılan kötü muamele ile ilgili ayrıca bkz: (Arı, 1954: 2; 1951a: 4; 1948: 3; Ulunay, 1951b: 1, 5; 1953a: 2)

⁹ Ulunay, Hasan Fehmi’nin öldürülmesini “Ölülerimiz” başlıklı yazısında anlatır. Bkz: (Ulunay, 1967b: 2)

¹⁰ Ulunay Zeki Bey’in öldürülme sebebini ve katillerini “Şehitlerimiz” başlıklı yazısında ayrıntılı olarak anlatır. Bkz: (Ulunay, 1967c: 2; 1952: 1, 5; Arı, 1952: 2)

¹¹ Bu konu hakkında ayrıca bkz: (R. C.,1919: 1; Ulunay, 1967b: 2)

öldürülmeden evvel yazdığı mektubu yayınlanmak istenir. Refi Cevat o zaman hiçbir gazetenin bu mektubu koymadığını, bunun üzerine Sosyalist Hilmi'nin İştirak adıyla çıkardığı gazeteyi teklif ettiğini ve Refik Halit'in de [Karay] İttihatçıları itham eden "zehir zenberek" bir yazı kaleme aldığını anlatır. Makaleyi Kıbrıslı Şevket imzaladığı için Sosyalist Hilmi ile birlikte tevkif edilerek ikisi de divan-ı harbe verilirler. Ulunay, divan-ı harpte yaşananları ise şöyle anlatır: "Gazeteyi Kıbrıslı Şevket'in yazdığına inanmıyorlardı. İttihat Terakki'nin divan-ı harbi bir cehennemdi: Hapishane Müdürü Salim mevkufları söyletmek için tırnaklarını kerpetenle söktüğü cihetle "Tırnakçı Salim" diye anılıyordu, dayak ise çerez gibi idi. Buna rağmen gerek Hilmi, gerek Kıbrıslı Şevket söylemediler." (Ulunay, 1957b: 3).

Gazetecilerden suikaste uğrayan bir diğer isim ise Ahmet Emin Yalman'dır. Ahmet Emin Yalman'ın Malatya'da üç kurşunla yaralanması haberi üzerine yazdığı makalede Ulunay, "Bu hain suikast, değerli dostumu kalem şehitleri arasına sokabilir ve matbuatı teselli kabul etmez büyük bir acıya düşürebilirdi.... Katilin kurşunları kalemi kıramamıştır!" der. Memleketin geçirdiği inkılaplarda bu gibi olayların ilk defa yaşanmadığını belirten yazar, gazetecilik mesleğinde "kalemin nasibi ekseriya belâ ve cefâdır" der.

Gazetecilikte, gazeteci ile muharrir arasındaki farka da değinen Ulunay, ikisi de yazar değil mi? sorusuna "Hayır. Bir gazetede başmakale yazan muharrirdir. Fakat gazeteci her mevzuu ele alabilecek ve her taşın altından çıkabilecek malumat sahibidir; o da gazetecilik âleminde pek bol değildir" karşılığını verir. Şinasi, Ebüzziya Tevfik, Kemal Paşazâde Sait gibi isimlerin kuvvetli muharrirler olduğu bilinmekle birlikte; "püblisist" denilen "her telden çalabilecek adamlar" olmadığını ifade eden yazar, püblisist olarak Ahmet Mithat Efendi'nin ismini zikreder. Gazetecilikte üstat kabul edilen Ahmet Rasim ve Hüseyin Rahmi Gürpınar bile yazara göre Ahmet Mithat'ın çıraklarıdır (Ulunay, 1950b: 1, 7)¹².

¹² Geniş bilgi için ayrıca bkz: (Ulunay, 1958d: 3; 1958a: 3)

3.2. Gazetecilik Mektebinin Gerekliği

Gazetecilik bahsinde üzerinde durulan meselelerden biri de gazetecilik mektebine duyulan ihtiyaçtır. Ulunay yazılarında Cumhuriyet rejiminin kuvvetli bir mektep ve maarif siyaseti kurduğunu, memleketin en mühim kuvvetlerinden biri olan matbuatın da bundan payına düşeni alması gerektiğini vurgular. Harf inkılâbından itibaren gazetelerin basılışında büyük farklılıklar görülmüş, gazeteciliğin tahsile muhtaç birçok ilmî, fennî ve idarî incelikleri olduğu anlaşılmıştır. Memlekette gazeteciliğe intisap eden pek çok kişinin bugün kolaylıkla elde edilebilecek malumatı kendi gayretiyle edinmeye mecbur olduğu görülür. Bir mektepten yetişecek gazetecilere memleketin ihtiyacı olduğunu düşünen yazar şu tekliflerde bulunur: Gazetecilik mektebi yüksek tahsili ihtiva ettiği için bu mektep programında siyasî ve içtimâî ilimler bulunması gerekir. Mektebe lise mezunları dâhil olmalı ve mektebe girenler üniversitede hocalık eden kişilerin ilimlerinden istifade etmelidirler. Kendilerine siyasî tarih, içtimaiyat ve iktisadiyat, edebiyat ve lisan dersleri verilmeli. Bir gazetecinin en aşağı iki ecnebi lisanı öğrenmesi temin edilmelidir. Bu esaslı noktalardan sonra bir de gazeteciliğin pratik kısmı vardır. Bunu amelî surette öğretecek elemanlara ihtiyaç vardır ve bu da günden güne azalmaktadır (Ulunay, 1946: 3).

Ulunay, bir başka yazısında Hakkı Tarık Us'la gazetecilik mektebi üzerine yaptıkları sohbetten bahseder. Hakkı Tarık Us, böyle bir mektep kuruluşu üniversitenin diğer şubeleriyle bir tutulduğu takdirde, bu müessesenin her mesleğe girmek hakkını veren bir mektep olması endişesini taşır. Ulunay ise çözüm olarak bu müessesenin sadece mesleğe girenlere tahsis edilip bir meslek mektebi olması fikrini ileri sürer ve Hakkı Tarık bu fikri doğru bulur. Yazar, mesleğe ait bir mektebin matbuatın başında olan Hakkı Tarık tarafından alaka uyandırmasından duyduğu memnuniyeti dile getirirken, memleket gazeteciliğinin böyle bir teşebbüse muhtaç olduğunu bir kez daha ifade eder (Ulunay, 1943b: 3).

Gazetecilik mektebinin kurulması gerektiğini yazılarında her fırsatta dile getiren Ulunay, Ankara'da üniversiteye bağlı olarak gazetecilik mektebinin açılacağı haberi üzerine bir yazı kaleme alır. Yazısında artık "mukaddes" olarak nitelendirdiği gazeteciliğin sade pratik yetişme tarzından kurtulacağını ve gazete idarehanelerinde

bu işin nazariyatını öğrenmiş gençlerle karşılaşılacağından duyduğu memnuniyeti dile getirir (Ulunay, 1947: 1, 5). 1948'de kaleme aldığı bir başka yazıda Gazetecilik Enstitüsü'nün faaliyete başlayacağını ancak edebiyat ve hukuk fakültelerinden hangisine ilave edileceğine karar verilemediği haberini alır ve enstitü daha açılmadan yanlış adımlar atılmaya başlandığı yönünde eleştiride bulunur. Yazara göre gazetecilik hiçbir fakülteye bağlanamaz, çünkü müstakil bir meslektir. Gazete muharrirliği için bir ölçü koyan, "Gazetecilik, bir köpek havlamasını halka okutacak surette yazmaktır" diyen yazar. Eldeki ölçü bu olunca gazeteciliği "fitrî bir istidad, bir Allah vergisi telakki eylemek" gerektiğini düşünür. "O halde gazetecilik namzedi Enstitüde ne okuyacak ve ne öğrenecektir?" sorusuna; iki sene Enstitüye gitmekle gazeteciliğin öğrenilemeyeceğini bunun, olsa olsa "Gazetecilik mektebi mi? Bizde ondan da var" demek için bir bahane olduğu karşılığını verir (Ulunay, 1948a: 1, 2).

Hususî bir gazetecilik mektebi kurulması üzerine 1949'da bir yazı kaleme alan yazar, mektebin ders programını inceler ve kendisinin gazetecilik mektebinin "en hararetli taraftarlarından" olmasına rağmen bu teşebbüsün başarılı olacağı ümidini taşımadığını belirtir. Yazarın böyle düşünmesine sebep olan şey, öncelikle mektebi kuran kişinin gazetecilikle alakasının olmaması sonra da okutulacak dersleri dağınık bulmasıdır. Yazara göre gazetecilik mektebi, son tecrübeler bunu göstermiştir ki, yine gazetelerdir (Ulunay, 1949a: 1)¹³. 1953'te kaleme aldığı yazıda Gazetecilik Enstitüsü kurulduğu zaman kendisinin her meslekte olduğu gibi gazeteciliğin de sistemli bir tahsile dayanan mektebi olmasını memnuniyetle karşıladığını ancak gazeteciliğin "nazariyattan" ziyade "ameliyata" istinat eden bir meslek olacağını o zaman anlamadığını itiraf eder. Yazarın düşüncesi zaman içinde değişir ve gazetecilerin artık mektepte değil, gazetede yetiştiği fikrini savunur. (Ulunay, 1953f: 2) 1966'da yazdığı bir başka yazıda ise artık kendisi gazetecilik mekteplerinin aleyhindedir. Çünkü ona göre bu meslek tahsil ile değil, tecrübe ile elde edilir ve mesleğe ait bu mektepler de, liseyi bitirememiş olanlara diploma temin eden müesseseler haline gelmiştir (Ulunay, 1966: 2).

¹³ Bu konu hakkında ayrıca bkz: (Ulunay, 29 Ocak 1950a: 1, 7)

3.3. Basın Birliği'nin İşlevsizliği

Ulunay'ın üzerinde durduğu mevzulardan biri de Basın Birliği'nin gazetecilere herhangi bir desteğinin olmamasıdır. Çeşitli meslek erbabının olduğu gibi gazetecilerin de mensuplarına “içtimâî bir sigorta” vazifesi görme amacını taşıyan “Basın Birliği” vardır. Ancak bu birliğin kırtasiyeciliğe boğulduğunu belirten yazar, ihtiyaç sahibi gazeteciye yardım etmekten uzak olduğunu ifade eder. Başka memleketlerde Basın Birliği azalığı, çeşitli içtimai yardımlara hak kazandıran bir imtiyaz iken Türkiye’de Basın Birliği'nin yaptığı tek yardım ölenlere çelenk göndermektir (Ulunay, 1942c: 3). Gazeteciler, Basın Birliği için “leyleğin yuvadan attığı yavrular”dır diyen yazar, bir de “leyleğin yuvadan atmadığı yavrular”ın bulunduğunu, bunların Basın Birliği’nde aza olup onun sağladığı bir takım haklardan yararlanmasına rağmen gazeteci sayılmaması gereken kimseler olduğunu ifade eder. Yazara göre bunlar hayatlarını gazetecilikten kazanmayan arada eğlence için bir makale yazan ya da bir iki nüsha mecmua çıkaran, hal ve vakitleri yerinde olan kimselerdir. Herkes Basın Birliği azası olabilir; fakat herkes gazeteci olamaz diyen Ulunay, “ben şerefli mesleğimi daima bana gurur veren manevî şahsiyetine herkesi kolay kolay iştirak ettiremem; bu hususta biraz kiskancım” (Ulunay, 1942d: 3)¹⁴ der.

3.4. Matbuat Müzesi

Gazetecilik mesleğinden söz ederken gazetecilerin, tıpkı yazmış oldukları makaleler gibi, unutulup gitmesinden duyduğu üzüntüyü de dile getiren Ulunay, gazetecilerin anılmasına vesile olacak bir Matbuat Müzesi kurma fikrini gündeme getirir. Böyle bir müze kurulursa hatırat, şahsiyet ve mevzu bakımından oldukça zengin olacaktır. Ulunay kendisinde Namık Kemal, Abdülhak Hamit [Tarhan], Süleyman Nazif, Ahmet Rasim ve daha pek çok ismin el yazıları ile makaleleri, mektupları ve bazı eşyalarının bulunduğunu ve bunları memnuniyetle böyle bir müesseseye verebileceğini belirtir. Böyle bir Matbuat Müzesi kurmakla matbuat tarihi de canlandırılmış olacaktır. (Ulunay, 1954b: 2) 1965’te kaleme aldığı yazıda ise hâlâ bir Basın Müzesi'nin kurulamadığını belirten yazar, Gazeteciler Cemiyeti'nin “kalburüstü” meslektaşların yağlı boya portrelerini yaptırıp, duvarlara

¹⁴ Bu konu hakkında ayrıca bkz: (Ulunay, 1943a: 3)

astırdığını, orada Mutlakiyet, Meşrutiyet ve Cumhuriyet devrilerinin gazete sahipleri ve tanınmış muharrirlerinin görüldüğünü fakat matbuatın bundan ibaret olmadığını anlatır (Ulunay, 1965a: 2).

Ulunay'ın üzerinde bilhassa durduğu meselelerden biri de bir basın tarihine duyulan ihtiyaçtır. Gazetecilerin “meslekî vefasızlığın nisyan tozlarına gömüldüğünü” belirten Ulunay, bu mesleğe emek vermiş kişilerin bilinmemesinden duyduğu rahatsızlığı dile getirerek “Münir Süleyman Çapanoğlu ile ben de gittim mi? Matbuat tarihinin defteri dürüldü demektir” der. Basının bir tarihinin olmaması yazara göre affolunmaz bir ihmaldir. İbnülemin Mahmut Kemal [İnal] gibi bazı kadirşinaslar, şair, hattat ve musikişinaslardan bahseden kitaplar yazmıştır. Gazetecilerden bahseden böyle bir eserin olmadığını belirten yazar, “bir gazete muharririnin böyle tasnif edilmiş bir esere girmesi için mutlaka ya Ahmet Rasim gibi musikişinas yahut da Süleyman Nazif gibi şair olması lazım. Bunlar bestekârdan ve şairden evvel gazete muharriri idiler” der. Bir basın tarihi oluşturmanın yolu ise Basın Cemiyeti'nin, bir heyet teşkil edip matbuatı Agâh Efendi'den bugünkü müretteplere varıncaya kadar toplayıp, matbuata ait bütün şahsiyetler, hadiseler, mücadeleler, münazaalar ve fıkralara yer vermesidir. Böyle bir basın almanağı ilginç olacaktır (Ulunay, 1965b: 2).

3.5. Gazeteciler Bayramı ve Basın Hürriyeti

Gazetecilik bahsinde Ulunay'ın görüşleri ileri sürdüğü mevzulardan biri de Gazetecilerin Bayramı ve Basın Hürriyeti'dir. 23 Temmuz'un, Türk gazetecilerinin bayramı ilan edilmesi üzerine kaleme aldığı yazıda, bu tarihin aynı zamanda kırk sene evvel Türk basınında sansürün kalktığı ve gazetelerin hürriyetine kavuştuğu güne karşılık geldiğinden söz eder. Bugün basın hürriyeti bayram edecek kadar mevcut mudur? Ve gazeteciler okuyucularına hür yazılar takdim edecek kadar vazifesini yapabiliyor mu? Sorusuna bugünkü matbuat kanununun, zannolunanın aksine, basına geniş nefes aldırın bir kanun olmadığı karşılığını veren yazar, gazetecileri her taraftan bağladığı kanaatini taşır. Ona göre hükümet matbuatın bu halini göz önünde bulundurmalı ve demokrasiye doğru atılan adımlarda basın hürriyetini geride bırakmamalıdır (Ulunay, 1948b: 1, 2).

Gazeteciler bayramı hakkında kaleme aldığı bir başka yazıda 23 Temmuz'un sansürün ilgasından dolayı gazeteciler bayramı olarak kabul edildiğini ancak sansürün ilgasıyla bu memleket matbuatının tam bir hürriyet kazanmadığını, memleketin 1908'den tek parti devrine kadar yani, 10 Temmuz'dan 31 Mart'a kadar, ancak dokuz ay bir hürriyet görebildiğini ifade eder ve eleştirisini o halde sansürün ilgasını bir bayram olarak nasıl kabul ediyoruz sözleriyle sürdürür. Gazetecilik bayramı için eğer bir tarih aranıyorsa, ilk gazete olan Agâh Efendi'nin *Teracümü Ahval* gazetesinin neşir tarihi kabul edilebileceğini söyleyen yazar, “yoksa memleket değerlerini hiçe sayan bir nuhuset devrinin memleket basınına mâl edilmesi kadar hazin bir düşünce olabilir mi? Bu ne acı bir gaffettir!” (Ulunay, 1968: 2) der.

Ulunay'ın üzerinde durduğu bir başka husus gazetecilerin, gazete ve mecmuaların iktidara göre şekil almasıdır. “Siyasette İhtiyat” başlıklı bir yazısında, resimlerinde ve yazılarında açık bir şekilde taraftarlık yapan haftalık bir mizah gazetesinin, son nüshasında taraftarlığın aleyhtarlığa dönüştüğünü söyleyen Ulunay, “insanlar ne kadar ihtiyatsız oluyorlar” diyerek gazetecileri “hiçbir zaman mazide yazdığımız makaleleri tekrar okumayınız” sözüyle eleştirir (Ulunay, 1943c: 5) ¹⁵.

Gazetecilik ile ilgili yazılarında gazetecilere vefatları, vefat yıldönümleri, anma toplantıları ve jübileler münasebetiyle özel bir yer ayıran yazar, aynı zamanda meslektaşları ile ilgili anılarını da paylaşır. Yunus Nadi [Abalıoğlu], Ulunay'ın Ali Naci [Karacan], Hakkı Tarık Us, Peyami Safa, Vâ-Nû, Abidin Dâver, Sedat Simavi, Necmettin Sâdık [Sadak], Necdet Baytok, Cemaleddin Bildik, Kemal Ragıp, Celal İki budak, Fuat Duyar, Asaf Bey ve Hikmet Gülderen'in vefatı sebebiyle kaleme aldığı yazılarda gazetecilik mesleğine uzun yıllar hizmet eden bu kişilerle ilgili hatıralarından söz ederek onların vefatından duyduğu üzüntüyü dile getirir (Ulunay, 1953b: 2) ¹⁶.

Basın Kurumu'nun matbuata hizmet edenler için tören yapma kararı üzerine bir yazı kaleme alan Ulunay, yarım asırdan beri matbuata hayatını adayan birkaç büyük sima arasında, kalem tecrübesi yapan “amatörlerin” isimlerinin de yer aldığı

¹⁵ Bu konu hakkında ayrıca bkz: (Arı, 1951b: 4)

¹⁶ Geniş bilgi için bkz: (Ulunay, 1953d: 2; 1953e: 2; 1954c: 2; 1954d: 2; 1956: 3; 1959a: 3; 1961b:3; 1961c: 3; 1963: 3; 1967a: 2; Arı, 1954: 2)

törende, mesleğin pirlere karşı gösterilen lakaydlığı eleştirir. “Haklarında tören yapılmaya karar verilen dirileri kutlayalım. Fakat muhterem ölülerimizi unutmayalım” diyen Ulunay, gazeteciliğin “fırtınalı bir meslek” olduğunu ve her türlü sıkıntıya rağmen bu mesleğe intisap edenlerin “Basın Birliği”nin dört duvarı arasında olsun senede bir gün anılması gerektiğini belirtir (Ulunay, 1942b: 3) ¹⁷.

Gazetecileri anma vesilelerinden biri de düzenlenen jübilelerdir. Ulunay, gazeteci Asaf Konsolidci'nin jübile yapmak istemesi üzerine kaleme aldığı yazıda, altmış yedi yıl muharrirlik mesleğine hizmet eden gazetecinin “şimdi matbuat emektarları arasında benden yaşlısı yok. Ne yazık ki artık yazamıyorum, yazamıyorum ama kafam işliyor...” dediğini naklederek geçimini Gazeteciler Cemiyeti'nin bağladığı ayda yüz elli lira maaşla temin eden Konsolidci'nin yaşlılığında sefalet çekmesini, mesleğin hem mâzisini hem de âtisini gösterdiği şeklinde yorumlar (Ulunay, 1959b: 3).

SONUÇ

Refi Cevat Ulunay'ın 1908'de Ferdâ gazetesi ile başlayan gazetecilik hayatı, 1968'de vefatına kadar devam eder. Sanat ve edebiyatın hemen her türünde eserler veren ve bu eserlerin çoğunu gazetede yazan Ulunay'ın şüphesiz ki en güçlü yönlerinden biri gazeteciliğidir. Hemen her konu üzerine söyleyecek sözü olan yazarın gazetecilik ile ilgili yazıları bu mesleğin içinde bulunduğu koşulların anlaşılmasına yardımcı olacak mahiyettedir. Yazıların büyük bir kısmı eleştirel tarzda kaleme alınmıştır. Bu durum Ulunay'ın gazetecilikte gördüğü eksiklikler üzerine yoğunlaşmasıyla ilgilidir. Uzun yıllar gazetecilik mesleğini icra etmesi onun bu meslekle ilgili sorunları iyi bilmesine ve bu sorunların nasıl aşılanacağı konusunda fikirler ileri sürmesine sebep olur. Ona göre gazetecilik mesleği iyi yetişmiş gazeteciler ve gazetecilerin haklarını gözeten kurumlar vasıtasıyla yaşayıp, geliştirecektir.

KAYNAKÇA

ACEHAN, Abdullah (2012). Sürgün Kalemler, Ankara: Siyasal Kitabevi.

ALPMAN, Hafi Kadri (1972). Portreler, İstanbul: Sile Matbaası.

¹⁷ Ayrıca bkz: (Ulunay, 1942a: 3)

ANDAÇ, Feridun (2004). Sürgünlüğün Bin Yüzü Sürgünde Edebiyatçılar, İstanbul: Can Yayınları.

Arı, (13 Mayıs 1951a). “Pazar Sohbetleri-Gazetecilere Muhabbet”, Yeni Sabah, 5045, s.4.

Arı, (14 Mart 1954). “Pazar Sohbetleri-Biz Baldırıçıplaklar”, Milliyet, s. 2.

Arı, (21 Kasım 1948). “Pazar Sohbetleri-Hakikî Edebiyat”, Yeni Sabah, 3468, s.3.

Arı, (23 Eylül 1951b). “Pazar Sohbetleri-“Fırdöndü”ler-Omnibüs!-Acem ve Kılıncı-Baba ile Oğul Arasında”, Yeni Sabah, 4868, s.4.

Arı, (30 Kasım 1952). “Pazar Sohbetleri-Bir Silah Patladı!”, Hizmet, 190, s.2.

Arı, (7 Mart 1954). “Pazar Sohbetleri- Yaprak Dökümü”, Milliyet, s. 2.

BİNARK, Naile ve ARSLANBEK Saide (1971). Tanzimattan Bugüne Türk Yazı Hayatında Takma Adlar İndeksi, Ankara: Güven Matbaası.

BİSALMAN, Kemal (6 Kasım 1968).“Teşekkür Ederim Ulunay Amca”,Milliyet, s.4.

ÇANKAYA, Ali (1968-1969). Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler, Ankara: Mars Matbaası.

ÇETİN, Nurullah (2006). Takma Müstear İsimler Sözlüğü, Ankara: Edebiyat Otağı Yayınları.

DUMAN, Hasan (2000). Osmanlı Türk Süreli Yayınları ve Gazeteleri (1828-1928), Ankara: Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı.

ERDEHA, Kamil (1998). Yüzellilikler Yahut Milli Mücadelenin Muhasebesi, İstanbul: Tekin Yayınevi.

IŞIK, İhsan (2007). Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür ve Adamları Ansiklopedisi, İstanbul: Elvan Yayınları.

İNUGUR, M. Nuri (1993). Basın ve Yayın Tarihi, İstanbul: Der Yayınları.

KABACALI, Alpay (1994). Türk Basınında Demokrasi, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

KARACA, Emin (2004). 150'likler, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

KOLOĞLU, Orhan (2018). Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi, İstanbul: Pozitif Yayınları.

R. C., (25 Temmuz 1919). "Eski Bir Yara", Alemdar, 122, s.1.

SÜLKER, Kemal (Eylül 1981). "Şen Şakrak Bir Osmanlı", Yazko Edebiyat, 2 (11), s. 70.

ŞAPOLYO, Enver Behnan (1976). Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönü İle Basın, Ankara: Güven Matbaası.

TAKVİMCİ [ULUNAY, Refi Cevat] (3 Mart 1941). "TBY-Mesleğimizin Güçlüğü", Tan, s. 3.

TOPRAK, Zafer (Ocak 1987). "Bir "Evrak-ı Muzırır": Şehrah Gazetesi", Tarih ve Toplum, 4, s.45-47

TOPUZ, Hıfzı (2018). II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi, İstanbul: Remzi Kitabevi.

ULUNAY, Refi Cevat (1 Nisan 1967a). "TBY-Kaybettiklerimiz", Milliyet, s. 2.

ULUNAY, Refi Cevat (10 Aralık 1953e). "TBY-Gazetecinin Çocuğu", Milliyet, s. 2.

ULUNAY, Refi Cevat (10 Eylül 1947). "TBY-Gazetecilik Enstitüsü", Yeni Sabah, 3073, s.1, 5.

ULUNAY, Refi Cevat (10 Haziran 1942a). "TBY-Onlar Nereye Gittiler?", Tan, 2446, s. 3.

ULUNAY, Refi Cevat (11 Kasım 1966). "TBY-Mesleğe Dair", Milliyet, s. 2.

ULUNAY, Refi Cevat (12 Ekim 1961c). "TBY-Asaf Bey Merhum", Milliyet, s. 3.

ULUNAY, Refi Cevat (12 Mayıs 1953a). "TBY-Kovun Şu Dürzüleri!", Milliyet,s. 2.

ULUNAY, Refi Cevat (13 Haziran 1958b). "TBY-Yakın Tarihten", Milliyet, s. 3.

ULUNAY, Refi Cevat (14 Aralık 1958d). "TBY-Püblisist ve Muharrir",Milliyet,s. 3.

ULUNAY, Refi Cevat (14 Mart 1951a). "TBY-Gazeteci Düşmanlığı", Yeni Sabah, 4995, s.1, 5.

ULUNAY, Refi Cevat (14 Sontesrin 1943c). "Haftada Bir-Siyasette İhtiyat",Tan,s. 5.

- ULUNAY, Refi Cevat (14 Temmuz 1965b). “TBY-Basın Tarihi”, Milliyet, s. 2.
- ULUNAY, Refi Cevat (15 Ocak 1961a). “TBY-Meslek Hâtıraları”, Milliyet, s. 3.
- ULUNAY, Refi Cevat (16 Aralık 1953f). “TBY-Meslek Hasbihali...”, Milliyet, s. 2.
- ULUNAY, Refi Cevat (16 İkteşrin 1942d). “TBY-Leyleğin Attığı Yavrular”, Tan, s. 3.
- ULUNAY, Refi Cevat (16 Mayıs 1943b). “TBY-Meslek Mektebi Hakkında”, Tan, s. 3.
- ULUNAY, Refi Cevat (17 Mayıs 1956). “TBY-Bir Gazeteci Öldü”, Milliyet, s. 3.
- ULUNAY, Refi Cevat (18 Eylül 1959b). “TBY-Mâzi ve Âti”, Milliyet, s. 3.
- ULUNAY, Refi Cevat (19 Temmuz 1957b). “TBY-Binâlar ve Hâtıralar”, Milliyet, s. 3.
- ULUNAY, Refi Cevat (2 Ağustos 1954d). “TBY-İntihar”, Milliyet, s. 2.
- ULUNAY, Refi Cevat (2 İkteşrin 1942b). “TBY-Bir Kadir Tanırlık Borcu”, Tan, s. 3.
- ULUNAY, Refi Cevat (2 Mart 1949a). “TBY-Gazetecilik Mektebi”, Yeni Sabah, 3568, s.1.
- ULUNAY, Refi Cevat (23 Eylül 1953b). “TBY-Necmeddin Sâdık”, Milliyet, s. 2.
- ULUNAY, Refi Cevat (24 Aralık 1959c). “TBY-Öldürülen Gazeteciler”, Milliyet, s.3.
- ULUNAY, Refi Cevat (24 Kasım 1952). “TBY-Kalem ve Kurşun”, Hizmet, 184, s.1, 5.
- ULUNAY, Refi Cevat (24 Temmuz 1948b). “TBY-Bayramımız ve Basın Hürriyeti”, Yeni Sabah, 3352, s.1, 2.
- ULUNAY, Refi Cevat (25 Mayıs 1959a). “TBY-Gülen Adam”, Milliyet, s. 3.
- ULUNAY, Refi Cevat (25 Nisan 1965a). “Bir Matbuat Müzesi”, Milliyet, s. 2.
- ULUNAY, Refi Cevat (26 Temmuz 1968). “TBY-10 Temmuz 1324”, Milliyet, s. 2.
- ULUNAY, Refi Cevat (28 Ocak 1963). “TBY-Vah Yavrularım!”, Milliyet, s. 3.
- ULUNAY, Refi Cevat (29 Haziran 1948a). “TBY-Gazetecilik Enstitüsü”, Yeni Sabah, 3363, s.1, 2.
- ULUNAY, Refi Cevat (29 Nisan 1951b). “TBY-Biz Mikroplar”, Yeni Sabah, s.1, 5.
- ULUNAY, Refi Cevat (29 Ocak 1950a). “TBY-Mektebimiz”, Yeni Sabah, 3916, s.1, 7.

- ULUNAY, Refi Cevat (29 Ocak 1954b). "Bir Matbuat Müzesi", Milliyet, s.2.
- ULUNAY, Refi Cevat (29 Temmuz 1967b). "TBY-Ölülerimiz", Milliyet, s. 2.
- ULUNAY, Refi Cevat (3 Kasım 1950b). "TBY-Ahmet Mithat Efendi", Yeni Sabah, 4266, s.1, 7.
- ULUNAY, Refi Cevat (3 Şubat 1957a). "TBY-Geçmiş Zaman Olur ki...", Milliyet, s. 3.
- ULUNAY, Refi Cevat (30 Nisan 1949b). "TBY-Meslekdaşın Yediği Dayak!", Yeni Sabah, 3628, s. 1.
- ULUNAY, Refi Cevat (30 Temmuz 1967c). "TBY-Şehitlerimiz", Milliyet, s. 2.
- ULUNAY, Refi Cevat (31 Birincikânun 1944a). " TBY-Mesleğin Sırrı", Yeni Sabah, s. 2.
- ULUNAY, Refi Cevat (4 Kasım 1953c). "TBY-On Sene ve Biz", Milliyet, s. 2.
- ULUNAY, Refi Cevat (4 Ocak 1954a). "TBY-Vây Benim Köse Sakalım!", Milliyet, s. 2.
- ULUNAY, Refi Cevat (6 Ağustos 1958c). "TBY-Kalemin Hakkı", Milliyet, s. 3.
- ULUNAY, Refi Cevat (6 Nisan 1954c). "TBY-Bir Kaybın Acı Hatırası", Milliyet, s. 2.
- ULUNAY, Refi Cevat (6 Nisan 1961b). "TBY-Unuturlar Seni", Milliyet, s. 3.
- ULUNAY, Refi Cevat (6 Şubat 1943a). "TBY-Amatörler Jübilesi", Tan, s. 3.
- ULUNAY, Refi Cevat (7 Aralık 1953d). "TBY-Necdet Ağabey", Milliyet, s. 2.
- ULUNAY, Refi Cevat (8 Haziran 1958a). "TBY-Basın Devleri", Milliyet, s. 3.
- ULUNAY, Refi Cevat (8 İlkteşrin 1942c). "TBY-Basın Birliğinin Çelenkleri", Tan, s. 3.
- ULUNAY, Refi Cevat (8 Mart 1944b). "TBY-Çıraklık Hakkı", Tan, s. 3.
- ULUNAY, Refi Cevat (1999). Sürgün Hatıraları: Menfâlar Menfiler, (Haz. KILIÇ, H. Hüsnü), İstanbul: Arma Yayınları.
- ULUNAY, Refi Cevat (15 Ekim 1948) "Bir Meslek Hatırası...", Mizah, 119, s.800.

ULUNAY, Refi Cevat (24 Şubat 1946) “Pazar Sohbeti- Gazetecilik Okulu”, Yeni Sabah, 2789, s. 3.